

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adausele sale „Foia Inter.”, literară-illustrată și „Tovărășia”, economică, — e următorul: pe un an 8 coroane; pe 1/2, an 4 coroane.

Pentru economi: numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 30 Lei; pentru America 2 1/2 dolari.

Foaie națională politică.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

1 pag. 48 cor., 1/2 pag. 24 c., 1/4 pag. 12 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe-ori, să fac reduceri de taxă

inserțiunile ca și abonamentele să plătesc înainte.

Manuscripte nu să dau napoi.

Eminescu.

Marti, în 29 Iunie s'au împlinit 20 ani dela moartea dulcelui poet Eminescu. Din acest privilegiu s'au arangeat în felurite orașe din Țară, ca și aici în Ardeal și Ungaria, sărbări potrivite, împreunate cu cetiri și vorbiri despre Eminescu și din scrisesele lui cele fără păreche de frumoase ca formă și de adânci și limpezi ca gândire.

Ziarele și revistele au scos numeri anume despre marele poet scriitor, slăvind pomenirea lui, ca pe a unuia, care mult a ajutat la avântul cultural, și la unirea culturală a tuturor Românilor! Căci el a fost cel dintâi scriitor mare român, care umblînd și cunoscînd pe Români din toate țările, a scris o limbă pricepută de toți, ori-unde s'ar afla ei, și a înrîurit minunat, ca artă și ca sentiment, asupra tuturor. Și Eminescu este care mai presus și mai rupt din inimile tuturor, a cîntat tînguirea neamului „Dela Nistru pân' la Tisa”... în „Doina” sa, care e o splendidă cuprindere a adevărului și durerii naționale a tuturor Românilor! »Eminescu e întruparea literară a conștiinței românești una și nedespărțită! Românul care s'a simțit acasă în toate stratele, ținuturile și vremurile neamului său!... De aceea el e vrednic de pomenire ori-unde să luptă cu întunerecul adînc și cu vîntul vrăjmaș o licărire de conștiința neamului», — zice despre el din acest privilegiu, marele Român N. Iorga.

Cînstind pomenirea tuturor celor-ce în un chip oarecare au lucrat la înălțarea neamului lor și a bunului lui nume, — ne închinăm pomenirii marelui poet Eminescu și din acest privilegiu. Tot Românul să aibă în casa sa mi-

nunata lui carte, care îți luminează gîndul, îți mișcă inima, îți înalță sufletul!

Adevăratul naționalism nu cunoaște decît Români!..

Un avocat abonent al »Libertății», dl Dr. Toma Cornea din Sibiușoara, cetînd articolul »Mari păcate naționale» publicat în numărul nostru trecut, — ne scrie printre altele următoarele asupra lucrurilor discutate acolo:

„Prin articolul »Mari păcate naționale» din numărul »ultim al foii DV., dovedești un simț adevărat românesc, și că v'ați ridicat peste micile neajunsuri și patimi confesionale, cari deși mici, au urmări mari și triste, după cum dovedește și articolul — în sferile mai înalte ale naționalismului, care, într'adevăr, nu cunoaște decît »Români!»...”

Așa ar trebui să simțăm și să judecăm, mai ales azi, toți Români dela noi. Durere, sunt încă prea mulți aceia, mai ales în sinul clerurilor celor două biserici ale noastre, cari își zic: »Intîi sunt catolic, apoi Român!» sau: »Intîi sunt ortodox și apoi Român!» și așa să și arată în viață. Crede că mai plăcut lucru a făcut lui Dumnezeu și mai bună slujbă neamului, dacă a putut »cucerii» citeva suflete pentru unația sau ortodoxia lui, fie chiar și cu mari nenorociri pentru cauza Românilor, decît că ar lăsa pe oameni în pace în privința asta, și ar lucra la întărirea sufletelor de Români în ei!

Vremile confesionalismului au trecut. Au fost timpuri — sute de ani chiar — cînd luptele pentru confesiunea ta, te făceau erou, căci pentru credința să ridica neam asupra neam, aveai datorința a fi un luptător militant de acest fel, toată lumea era așa!; — de vre-o jumătate de veac încoace însă, trăim vremile naționalismului, cînd neam pe neam să atacă pentru a-i atinge naționalitatea! Cel ce vrea să facă bună slujbă neamului său, intră azi în șirele luptătorilor pentru apărarea și întărirea națională a poporului său, dar nu mai mult în tabere confesionale! Oare noi să nu înțelegem rostul și chemarea vremilor ce le trăim, ci numai a celor adormite?

Tinerime idealistă.

După Sibiu, Brașovul! — Pentru gimnaziul din Brad.

În numărul 25 al »Libertății» am pomenit de faptul, că clericii anului III-lea ai seminarului teologic din Sibiu, au trimis fondului pentru întregirea gimnaziului din Brad 614 cor. 72 fl. Azi putem să dăm lămurire mai apropiată asupra felului, cum tinerii clerici au adunat aceasta frumoasă sumă. Revenim și stăruim asupra ei, pentru-că pilda e cu mult mai strălucitoare, decît să n'o scoatem și mai mult la iveală. Doar prinde și în alte inimi.

Precum a aflat »Foia Poporului», acum trei ani, pe cînd în anumite cercuri ale poporului nostru să arăta așa de viuă însuflețire pentru gimnaziul din Brad, și ajutoarele, cît de mici, dar curgeau într'una pentru Brad în urma caldelor chemări ce să făceau prin foaia noastră, — în timpul acelei însuflețiri a poporului, clericii de cari e vorba și cari pe atunci să aflau în cursul I al teologiei, s'au înțeles între sine, să facă și ei tot ce pot întru ajutorarea mișcării pentru gimnaziul din Brad. Și iaca ce plan cuminte au făcut:

S'a legat unul fiecare, a vărsa în un fond anume întemeiat de ei, cite 20 fileri pe săptămîna, cei mai săraci numai 10 fileri, — și creștărușii adunați să-i depună la bancă să mai crească și din cametele ce dă banca după ei, și așa, dînd ei săptămîna cu săptămîna creștărușii lor, tot cît să va aduna în 3 ani de zile, să dăruiască gimnaziului din Brad la eșirea lor din teologie. Adecă ziua pășirii lor de pe băncile școlii în viață, ca bărbați formați, cu studiile terminate, — să o încununăm cu pomenirea unei fapte nobile!

E această faptuire a clericilor sibieni atît de frumoasă, că ea înduioșează chiar inima

bunului Român! Și e atît de graitoare, că nici nu are lipsă de tilcurile noastre încă. Ci, o, dacă graiul ei ar prinde în mii și mii de inimi, sus și jos, la bogați și la săraci!

Cîți fii nu are poporul nostru românesc, cari au stare materială însutit și înmîit mai bună, ca niște tineri studenți ce trăsesc din creștărușii primiți cu măsură subțire, dela părinți!

Dacă la chemările neamului pentru trebuințele lui culturale (pentru biserică, școală, literatură), sutele de mii de bărbați ar face ce au făcut acești tineri, și ar zice: pun eu deo parte în fiecare săptămîna 10 bani, 20 bani, care pe cît îl trage inima, și la capătul anului i-oi dărui acolo unde va fi trebuința neamului mai simțită, — unul pentru gimnaziul din Brad, care să zbate și el a să dezvolta, a crește, a să întregi; altul pentru fondul cutare al bisericii sale care vrea să-și mintue școlile populare ori neațirirea preoțimeii prinsă în lanțurile argintate ale stăpînirii, — cît de mult s'ar alina ranele din cari sîngeră bietul nostru neam, ca biserică, ca școală, ca așezăminte culturale, toate suferind din pricina lipsei de mijloace! Că, uite, n'am moștenit fonduri și bunătăți dela părinți, abia de vre-o jumătate de veac s'au pus temeiuri numai, la fonduri, cari să ne fie de bun ajutor peste ani și ani! Iar urmările nimicitoare a lipsei de atari fonduri, iaca au început a ne strînge de gît mai de timpuriu decum ne temeam, și azi vedem înecîndu-ni-să sub ochi școala, din lipsa de puteri materiale de-a o a juta, și ni-să clătina preoțimea prinsă în lanțul de argint al stăpînirii, pentru-că nu avem cu ce o ajuta noi de noi, puțînd respinge mita lui!

Dar ce n'au făcut părinții,

să facem noi! Ce n'au înțeles și prevăzut ei, să prevedem noi, și să gătim macar copiilor noștri zile mai bune, jertfind cât putem mai mult pentru tot felul de fundațiuni cu scop bisericesc cultural național și pentru toate așezămintele de acest fel ce le avem și cari ne cer cu glas strigător ajutorul!

Iată pentru ce aflăm fapta clericilor sibiieni lucind învăluită într-o lumină foarte nobilă, — căci ea e pildă admirabilă, ca și care mai frumoasă nici că să putea da Românilor azi în viață!

Si doar e vorbă de numai 32 tineri din acel curs, cari au pus săptămână de săptămână câte 10 cruceri, unii câte 5 cruceri, și iaca la capătul anului al 3-lea, putură dărui 614 coroane pentru scopul nobil: de a ajuta un gimnaziu român în străduința lui spre mărire!

Facă același lucru fiecare în casa sa. Sau cei din un sat împreună și vor vedea ce spor vor arăta și cum ajutat va fi neamul cu ale lui strigătoare trebuințe!

Cei 32 de bravi clerici sibiieni sunt următorii:

Aurel Adamovici, Romul Albu, Pavel Borzea, Avram Boticiu, Pantilimon Bratu, Teofil Bucșa, Traian Cibian, Romul Ciocan, Emilian Crăciun, Ascaniu Crișan, Ioan Dandea, Vasile Gliga, Constantin Grama, Gavril Lador, Andreiu Măgurean, Ioachim Marcu, Romul Mermezan, Alexandru Moldovan, Aurel Monda, Teofil Nistor, Virgil Nistor, Petru Olariu, Gavril Paștea, Romul Perian, Ilie Piso, Victor Plotogea, Ioan Popa, Ioan Predoviciu, Traian Român, Ioan Stănescu, Alexandru Stoica, Nicolau Todoran.

Dee, Dzeu ca fapta lor aceasta, să fie numai piatra fundamentală, pe care să înalțe încă, în viața lor viitoare, de păstori ai poporului, o columnă întregă de fapte la fel împreună cu poporul în mijlocul căruia vor trăi!

*

— Alta știre de laudă de vine dela Brașov:

La propunerea tinerului *S. Bornemisa*, studentii a 8-a a gimnaziului român din Brașov, maturizanții, au adunat ei între ei suma de **640 cor.** pe care au trimis-o gimnaziului din Brad, ca pomenire a timpului fericit din anii juneții lor, când au ajuns la „maturitate“...

Toată lauda, bravilor tineri!

— In numărul viitor vom publica scrisoarea trimisă foii noastre de tinerii dăruitori și lista lor.

Nu-s „păcate naționale?“

— Un răspuns. —

Onorată Redacțiune!

In nr. 26 de ieri V'ati miluit să-mi amintiți și numele meu în articolul „Mari păcate naționale!“ etc. Spre a nu fi sedusă opiniunea publică în un punct așa de însemnat pentru viața noastră națională românească, mă rog să binevoiți a publica următoarele rectificări.

In Rapoltul-mare decind călugării sirbi Visarion și Sofronie între anii 1742—1760, ne-au despărțit în două biserici, totdeauna au fost uniți, e drept că pe vremuri au fost și mai puțini. Acum fiind 240 suflete gr.-cat. și biserica veche stricată, am avut datorința a le zidi un lăcaș vrednic de slujba Dumnezească.

In Cugir tot numai o biserică românească a fost, adevărat că la anul 1757 popii neuniți Stan și Toma au slujit cu puterea în biserica unită de acolo, dar în scurtă vreme au fost dați afară, și nu le-a succes să desbine și acolo pe Români. In Vinerea am avut preot, biserică și porțiune canonică. Pământul de-acolo s'a vîndut și banii sunt depuși. Acum sunt puțini uniți afiliați la Cugir. Dar la caz de lipsă avem de unde să le zidim biserică.

Mai marii bisericii neunite de mult umblă să înființeze o parohie gr.-or. în Cugir, dar fără succes. Crezînd apoi că preotul din Vinerea e prea slab, s'a denumit de administrator al lor cel din Pișchintî. Acestea le-am ținut de lipsă pentru constatarea adevărului.

Ce privește înțelesul general al articolului amintit, e foarte greșit. De-oparte recunoașteți că ar fi bine ca și bisericește să fim una, de altă parte însă ne huliți pe noi uniții, că după puterile noastre slabe ne silim a readuce pe frații neuniți în sinul maicii noastre Roma, de unde prin veacul al IX. până XI. ne-a depărtat fără știrea noastră Patriarhii grecești Fotie și Celular, iar mai în urmă după unirea noastră din 1700 au despărțit o mare parte din noi fanaticii călugări sirbești Visarion și Sofronie înainte cu 150 ani, desbinîndu-ne astfel în două biserici.

Ne fălim cu numele de Român dar de maica noastră Roma nu vrem să știm, deși suntem fii cei mai privilegiați dintre toți cari să țin de biserica Sf. Petru, deoarece numai în biserica noastră este limba liturgică modernă, pe cînd celelalte popoare cari nu au limba liturgică latină, au limba lor veche pe care nu o mai vorbește și înțelege acum nimenea fără studiere deosebită.

Și Dvoastră mărturisiți în Credeu că Dl Christos a întemeiat prin S. Petru „una sfîntă... biserică“

prin cuvintele: „Tu ești Petru și pe piatra aceasta voi zidi biserica mea“. Și totuși cînd e la adevărat ziceți că e numai un Dumnezeu și e tot una de care biserică te ții! Credem și mărturisim că fără de darurile cîștigate de Dl N. I. Christos nu ne-am putea mîntui, și totuși nu voiți a intra în sinul bisericii Sale să Vă faceți părtași darurilor acestora! Ce e mai mult, prin articli ca cel din Nr. 26 ve siliți a ținea departe de acestea daruri o mare parte a Românilor!

Eu ca Român adevărat nu pot să-mi împlinesc mai bine datorința, decît silindu-mă din toate puterile să readuc cît mai mulți Români în sinul bisericii unite cu Roma și datorința Dvoastră încă ar fi să îndemnați întruna pe toți Românii să se întoarcă în sinul bisericii unite cu Roma, ca cît mai îngrabă să putem serba ziua unirii și să fim toți de o națiune și o lege!... Atunci ne-am putea întări și am înflori, cum înfloreste continu România dela unirea principatelor! Astfel nu e păcat național dacă ne silim să ajungem cît de îngrabă acest ideal, ci din contră e o virtute națională. Mult m'ași bucura să se poată împlini aceasta în un an doi, dar și bunul Dzeu deși e atotputernic și ar fi putut face lumea în clipită, totuși a făcut-o în 6 zile, să ne învețe la răbdare, și să nu ne perdem paciința dacă nu să pot face toate deodată precum am dorit, ci pe încetul. Așa și unirea Românilor numai pe încetul, cu răbdare și prin o lucrare continuă o vom putea-o ajunge! *Apoi ne vom întări și desvolta* și vom putea cînta cu drept cuvînt: „ori cît timp Român voi fi, nu mă tem că voi peri“.

Dr. Valeriu Frențiu
protopop.

*

In fața acestei scrisori, noi nu mai avem multe de zis. Ne alăturăm la părerea arătată deja de scriitorul articolului din numărul trecut, care din capul locului a spus, că zelul dlui protopop Dr. Frențiu, e „foarte laudabil din punct de vedere confesional“, dar punctul de vedere superior național românesc, e cu totul călcat în picioare prin acel zel. Ba, prin scrisoarea de față, e de-a dreptul desprețuit, ca un lucru netrebnic.

Ce frumos îi șade dlui Dr. Frențiu cînd exclamă: „Dar la caz de lipsă, avem de unde să le zidim biserică (și celor din Vinerea)!“ — Pare un ostaș îndrăzneț, gata în ori-ce clipă de luptă, cu pușca plină! Ca preot luptător pentru credința sa, e admirabil!, — dar ce urît îi șade

aceeași vorbă, privit ca Român, care trăește în această țară, în care atîtea nevoi să abat potop peste bietul popor românesc slăbindu-l, pe care macar noi să-l cruțăm cu sfășierile, cu sămănarea de desbinare, ca să nu-l slăbim noi înșine și mai tare!

Cît de bine-î șede mîndria aceea dusă până la fanaticism, cu care vorbește despre biserica și credința sa, stropind cu dispreț asupra celeilalte biserici, cu care e în războire, — dar ce puțin frumos e același lucru, cînd te gîndești că o face asta cu biserica, care cuprinde în sinul ei pe frații credincioșilor săi, cari la fel au atîtea rane sîngerînd pe trupul lor național, rane ce slăbesc pe unii ca și pe alții. Dacă, privit sub o lumină, dsa apare ca un foarte bun soldat al bisericii sale (poză ce pare că anume și-o caută și și-o ia prin toată scrisoarea, ca să fie bine văzut sus!...), — apoi întregă această poză, privită sub lumina năcăjitului luptător național de pe aceste nefericite plaiuri, ierte-ne Dzeu, dar apare mai curînd ridicolă, decît „eroică“!

Cît de îngust și mic e punctul de vedere din care privește dl Dr. Frențiu lucrul, o dovedește cu prisosință sfîrșitul scrisorii dsale, în care ne descopere noua înțelepciune, că dsa (și cel de-o părere) vor lucra din răputeri, cu mare răbdare și stăruință, a aduce întii pe toți Românii în sinul bisericii unite, și numai *apoi*, după aceea, vor începe Românii a „înflori“, a să „întări“ și a să „dezvolta“!

Nu crede dl Dr. Frențiu că va trebui să aștepte cam mult acest popor, până să ajungă la acel început de dezvoltare și înflorire? Iar pîn'atunci să n'avem noi alte griji de soartea acestui popor?

Ce visător fericit...

UNELE—ALTELE

Moștenitorul de Tron

Francisc Ferdinand d'Este, va sosi la Sinaia în 27 Iunie V. (Simbăta viitoare în 10. Iul. n.), va trece dar prin Ardeal Vineri d. a. ori noaptea.

La Sinaia să fac frumoase pregătiri a-l primi cu bine.

Privitor la gîndul unor Români de a-i face Alteției Sale și noi cei din Ardeal și Ungaria arătări de alipire și credință în drumul Său printre noi, — ni-s'a dat de știre prin o foaie din Viena să ne dăm pace, și acele arătări »ne-ar face numai rău“.

Vrednicia lui Dr. Mureșianu.

— Dr. Bunea. — A. Bacalbașa. —

Nu numai glasul consoților săi muncitori în același ogor al gazetăriei române, au făcut lui Dr. Aurel Mureșianu, răposatul director al „Gazetei“ dela Brașov prețuire ce-l înălța între cei mai buni fii ai neamului pentru munca lui, — ci și rostul viu al altor fruntași bărbați ai neamului. Așa de pildă, dl Dr. A. Bunea, învățatul canonic metropolitan dela Blaj, servind la îngropăciunea lui Dr. Mureșianu, a vorbit asupra sicriului lui, spunând multe vorbe frumoase și adevărate. Aducând tilcurile scripturilor asupra vieții și a rosturilor ei aici și dincolo de mormânt, — când a fost să cumpănească viața lui Mureșianu ca Român, dl Dr. Bunea a grăit:

„...Să ne gândimși la învățăturile folositoare ce le putem scoate din întrunirea în jurul rămășițelor pămîntești ale lui Aurel Mureșianu, căruia astăzi îi dăm cinstea din urmă“.

„Dar Cine ne va putea spune însă aceste învățături folositoare, de cari sufletul nostru are astăzi mai mult decît ori și când altădată trebuință neapărată?“

„Să-l întrebăm pe Aurel Mureșianu!“

„Dar venerabila lui făptură de patriarh, la care noi priviam cu respect și admirațiune, stă închisă într'un sicriu, peste care să va rostogoli și o va acoperi îndată gheața negrului mormânt. Buzele lui, de pe cari curgeau cu vînte de mîngăere în restriște, de îmbărbătare în lupte grele, de îndrumare în stări încurcate, de dragoste și frăție în mijlocul împăcherilor și zizaniei sămănate de nepretinii din lăuntru și din afară, — au amuțit.“

„Glasul lui puternic de tulnic, nu ne mai poate infiora cu mustri adeseori drepte și întemeiate, căci s'a stîns... El nu mai poate vorbi nici măcar cu acel judecător din lumea aceasta, care l'a chemat de pe patul durerilor pe ziua de alaltă-ieri, pentruca să răspundă pentru un articol de Crăciun publicat în „Gazeta“ anul trecut, astfel încît a rămas să judece și această faptă acel mare judecător ceresc, care, după învățătura sfintei scripturi, ține în mîna sa soarta tuturor popoarelor, care umilește pe cei trufași și înalță pe cei zmeriți și obidiți, care lasă pe cei bogați să sărăcească și să flămînzească, iar pe cei ce-l caută pe el, îi ajută să nu să lipsească de tot binele, care nu judecă după legi scrise de mintea mărginită și orbită uneori de porniri nedrepte a oamenilor, ci după legile nescrise dar' întipărite în sufletul fiecărui om, adecă după legile acelea veșnice, cari dau fiecărui popor dreptul de a trăi după firea și

ființa sa deosebită, și de a-și înfăptui cu toate puterile sale toate acele așezăminte de stat, cari să-i asigure viața și să-i desăvîrșească ființa națională.“

„Înainte acestui mare și drept judecător să află acum A. Mureșianu. Dela El cere dînsul dreptate. Să nu-l tulburăm întru apărarea cauzei unui neam!“

„Dela cine vom cere deci să ne spună învățăturile folositoare, care să pot scoate din mutarea fericitului în Domnul Aurel Mureșianu dela noi?“

„Le vom cere dela istoriei! Au trecut mai bine de două sute de ani, de cînd pronia dumnezeiască a adus poporul românesc din Ardeal și Țara ungurească sub blindă stăpînire a casei domnitoare de Habsburg. Din gura marilor domnitori din această onestă casă au auzit Românii mai întîi cuvintele mîngăitoare, că și ei sunt fii adevărați ai patriei. Prin stăruințele acestor domnitori s'a ridicat clerul românesc din starea ticăloasă și nesuferită de mai înainte și a ajuns a fi luat în samă în viața culturală, socială și politică a poporului românesc. Prin mijlocirea și cu ajutorul material al Casei domnitoare s'au deschis tinerilor români marile școale ale Apusului și mai ales ale Romei, de unde au venit cei mai înflăcărați apostoli ai românismului, cari au trezit știința de sine națională a tuturor Românilor! Din dărnicia Casei domnitoare s'au înzestrat episcopiile românilor cu domenii frumoase, cari au fost cu adevărat izvor de binefacere și mijloc puternic pentru înaintarea culturii neamului întreg românesc, și s'au întemeiat și deschis cele dintîi școale românești în inima Ardealului, în Blaj! Dela Casa domnitoare au pornit cele mai viguroase încercări de a ușura soarta poporului românesc de jugul greu al iobăgiei.“

„Subt ocrotirea Casei domnitoare și cu ajutorul ei s'au înființat cele două Mitropolii ale Românilor, s'au făcut mai multe școale secundare (gimnazii) și s'au întemeiat cele mai frumoase așezăminte culturale, ce le avem.“

„Între astfel de împrejurări și-a creat poporul românesc din Ardeal și Țara-ungurească acea politică națională care are două puncte fundamentale, unul este: alipirea ne-strămutată față cu înalta casa domnitoare, iar altul închiegarea poporului român de subt stăpînire a celeiași case, într'o ființă politică, înzestrată cu toate cerințele de dezvoltare.“

„Aceasta este așa-numita „politică tradițională“ a Românilor din Ardeal și Țara-ungurească.“

„Ea este adînc săpată în inimile tuturor Românilor adevărați, este înscrisă în memoriile marelui

episcop Inocențiu Clain, din prima jumătate a veacului 18-lea, este dezvoltată în „Suplex libellus“ dela sfîrșitul aceluiași veac, și a fost petcutuită cu jurămint pe cîmpul libertății din Blaj în 1848. Pentru acest ideal politic arhieriei mari și-au jertfit mitra, cirja și toată strălucirea tronului lor episcopesc, s'au vărsat șiroaie de sînge în toate războaiele, cari au apărut strălucirea și mărirea Casei domnitoare, și nenumărați mucenici naționali nu s'au lăsat să fie înfrinți, decît frînți pe roate, sau spînzurați în furci, sau zăvorîți în temniți! Acest ideal politic a îndemnat pe Gheorghe Barițiu și pe Iacob Mureșianu să iasă din liniștea păreților seminarului teologic din Blaj și să se așeze în mijlocul românilor harnici din Brașov și aici să ridice un luminos far și puternic turn de veghe și de apărare prin înființarea „Gazetei Transilvaniei“ înainte de asta cu 71 de ani.“

„Gazeta Transilvaniei“ este marea moștenire națională, ce a primit-o Dr. A. Mureșianu înainte de 32 ani, dela mării și nemuritorii săi înaintași. El nu a prădat-o, ci a apărut-o ca un viteaz biruitor, și de lăcomia străinilor și de uneltirile lor, și a sporit-o prin o muncă stăruitoare fără seamăn! Pentru ea și-a jertfit cariera strălucită ce-l aștepta după pregătirile sale frumoase, pentru ea și-a jertfit sănătatea și pentru ea și-a jertfit, putem zice, și viața, căci dacă nu și-ar fi istovit toate puterile trupului și sufletești pentru păstrarea și sporirea acelei frumoase moșteniri naționale, vîrsta de 62 de ani i-ar fi putut îngădul să mai trăiască.“

„Într'o viață sbuciumată și ațîțată de ziarist, cum a avut fericitul în domnul Dr. A. Mureșianu, să pot găsi și greșeli, „de cari nu este nimeni scutit“, ori cît de curate iar fi fost gîndurile. Dar vredniciile unui luptător național nu să prețuesc după unul sau altul din pașii ce i-a făcut în viața sa, ci după întregimea lucrării sale. Din acest punct de vedere privind viața lui Dr. Aurel Mureșianu, nu este nici un Român adevărat, care să nu-i aducă prinosul recunoștinței și să nu-i păstreze pentru totdeauna o pioasă amintire.“

„Cine nu să va închina bărbăției cu care el resfrîngea atacurile potrivnicilor săi politici și înfiera păcatele acelor oameni, cari nu știau să aducă în conglăsuire bunurile lor private, cu trebuințele mari și înalte ale neamului românesc? Cine să nu se plece înaintea acelui caracter care mai bucuros suferia orice batjocură, decît să se abată dela credințele sale? — Înaintea acelui spirit de jertfă, care toată agonisoala părinților săi a pus-o în serviciul cauzei sfinte a poporului românesc?“

„Iată, iubiți creștini, învățăturile folositoare ce să desprind din viața și moartea adormitului în Domnul Dr. Aurel Mureșianu, iată, pierderea dureroasă ce o îndură neamul românesc prin moartea lui.“

*

Marile și multele ziare din România sunt întovărășite între sine în o însoțire a tuturor scriitorilor la foi, zisă „Sindicatul Ziaristilor“, un fel de direcțiune a lor și îngrijitoare de soarta celor ce muncesc în slujba culturii române prin foi.“

Conducerea acestei însoțiri a gazetarilor români din Țară, aflînd de moartea lui Dr. Aurel Mureșianu, fruntaș între scriitorii ziaristi dela noi, — a trimis îndată la Brașov pe dl A. Bacalbașa, ca să aducă mortului și jalea fraților de muncă din România liberă. Dl Bacalbașa a vorbit la înmormîntarea lui Dr. Mureșianu, zicînd:

„Cu adîncă durere, dar și cu negrăită mîndrie vin să salut în numele sindicatului (însoțirii) ziaristilor din București și a tuturor foilor românești, rămășițele aceste scumpe ale vrednicului A. Mureșianu! Neclintit, ca sentinela poetului, pe care mama Roma a pus-o straje pentru apărarea neamului românesc, a stat Aurel Mureșianu, vlăstar ales al neamului Mureșenilor, 32 de ani la postul de luptă și de onoare, în fortăreața neînvingătoare a limbei și credinței strămoșești „Gazeta Transilvaniei!“ El cade în luptă ca și tatăl și ca și moșul său, acoperit de răni, și de-a-supra corpului său neînșuflețit stau încă întinse chingile temnițelor, că-ora trebuie să plătească tribut (bir) toți apărătorii limbei și credinței strămoșești! Este vrednic de sigur acest luptător, care n'a ținut în mîna sa nici sabia, nici pușca, ci numai peana ziaristului, să fie salutat de noi toți, cari simțim durerile neamului și ne putem înălța până la visele lui, ca un adevărat erou! Da, eroi sunt aceia, cari știu să facă jertfe pentru cauzele sfinte românești! Eroii sunt aceia, cari știu să fie și jertfe și trimbiți ale reînvierii! Aurel Mureșianu și-a făcut datoria de bun Român.“

Să se ducă dar liniștit. Il urmează admirația și recunoștința noastră a tuturor, și e binecuvîntat de neamul înfrigorat de grija fiecărei clipe a vieții ce trăiește, de neamul care știe cît prețuiesc fii săi aleși, învietoari ai nădejdelor și învățători ai credinței!

Aurel Mureșianu va fi o nouă icoană în mijlocul sfintelor icoane ale Mureșenilor, cari au dat neamului românesc cîntul acela sublim ce înălță sufletele către idealul de cultură și de viață națională, cum și cea mai veche gazetă.

Pildă să rămîie luptătorul acesta, care și-a jertfit fraților toate clipele vieții sale, până cînd a sunat oara lui cea din urmă. Iar urmașii săi să ducă mai departe Gazeta Mureșenilor, cu aceiași neînvingătoare credință!“

In Săliște.

IV.

De aci înainte, toată ziua e a „Cassei de păstrare“, care astăzi își sărbăzuește jubileul de 25 ani dela înființare.

Și cum Românul tot lucrul și-l începe cu un „Doamne ajută“, astfel și șirul sărbătorilor încă să începe cu o slujbă d-zeiască, ținută în biserica de lângă școală. Acționarii, membrii direcțiunii și ai comitetului de revizie, funcționarii „Cassei de păstrare“, împreună cu pompierii voluntari, pleacă dela casele institutului între sunetele fanfarei pompierilor. La cortegiu să prind cete de bărbați, femei și copii, cari umplu îndată biserica destul de încăpătoare și împodobită cu verdeață, ca de Rusalii. Ne adunăm și trimișii „Solidarității“, în frunte cu dl. prezident Part. Cosma, ba să adună și trimișii tuturor comunelor din cercul pretorial al Săliștei.

Slujba d-zeiască o face protopopul Sibiiului Dr. Ioan Stroia, și parochul Săliștei Stefla. Răspunsurile le dă corul Reuniunii române de cîntări. La sfîrșit, dl. Stroia ține o cuvîntare potrivită și bine simțită.

De aici ne îndreptăm iarăși spre sala mare a școlii. Public numărul umple sala. Pe galerii, doamne din Săliște și jur, femei din popor.

Vorbirea de deschidere o rostiește domnul Dr. Nicolae Calefariu, medic în Săliște, membru fondator și prezident al „Cassei de păstrare“. Apoi numește notarii ședinței și 4 bărbați de încredere și în urmă dă cuvîntul dlui Dr. Ioan Lupaș, profesor la seminarul Andreian din Sibiiu.

Acesta arată cum s'a întemeiat acu-s 25 ani, cu mijloace foarte modeste, „Cassa de păstrare“, cum s'a dezvoltat în cursul anilor, cum și-a împărțit, an de an, jumătate din câștigul curat pentru biserică, școală și celelalte așezăminte de folos obștesc din comună.

Conferența aceasta să va alătura la Procesul-verbal (protocol) al adunării, publicîndu-se în broșură deosebită și împărțindu-se în cercuri cît mai largi, fiind faptele ce descrie, vrednice de a fi știute de toți Românii!

Domnul Hertza, prim-contabilul „Cassei de păstrare“, cetește programul de lucrare ce va trebui să desvolte institutul în viitor, iar domnul Petru Dragits, primpretorul cercului Săliște și membru în direcțiune, lămurește rînd pe rînd punctele programului de lucrare viitoare. Iată-le:

I. Intemeierea unui spital public și a unui stabiliment de băi (scâlzi). Copiilor de școală și oamenilor cu mai puțină dare de mână din acest ținut, li-să va înlesni folosirea băilor cu prețuri scăzute.

II. Pentru a cruța pe oamenii noștri de multele neajunsuri isvorite din lipsa unei îndrumări binevoitoare și pricepute, să va pune la cale un birou de informații (cancelarie de știriciri), unde toți aceia, cari simțesc trebuința unui sfat cinstit, îl vor putea primi în timpul cel mai scurt și fără nici o cheltuială.

III. Să va da tot ajutorul la cumpărarea unui loc potrivit și la zidirea unei case, pentru toate societățile culturale din comună.

IV. Să va da tot ajutorul pentru înființarea unui atelier sau școală de industrie casnică.

V. În legătură cu grădina de altoi să va întocmi o economie fărănească de model, o școală pentru economia casnică, și să va înființa o masă pentru provederea ucenicilor dela meserii cu prînz.

VI. Pentru înaintarea economiei de vite, să vor da împrumuturi ieftine acelor plugari, cari își vor aduce vite de prăsilă alese, folosind și ajutorul statului.

De asemenea să va pune la cale înființarea de adăposturi (șopruri) și adăptoare de vite pe sama acelor comune, cari au pășune la munte.

Cîte lucruri frumoase!

După dl. Dragits, i-a cuvînt dl. Dumitru Lăpădatu, directorul școlii din loc și cetește un plan de proces-verbal al adunării festive.

Dl. Dr. Nicolae Comșa, medic în Săliște, propune, iar adunarea a-proabă și primește procesul-verbal și programul de lucru al „Cassei de păstrare“.

În urmă, domnul Calefariu ridică ședința între aplauzele celor de față.

— La orele 1½ să dă banchetul în pavilionul de vară al hotelului comunal. La masă servesc domnișoare îmbrăcate în costumuri locale. La mese să vadă toți preoții din tract, primarii și notarii comunali din tot cercul, fruntașii margineni, membrii „Cassei de păstrare“, reprezentanții „Solidarității“ și alți intelectuali. Lăutarii din grădină cîntă de inimă albastră...

După un păhar de beutură și mai multă voce bună, pornesc vorbirile: ba pentru dl. Cosma, ba pentru preoți, ba pentru dascăli, ba pentru membrii „Cassei de păstrare“, ba pentru oaspeți, ba pentru sălișteni. Dela un timp, ci-că „ar vorbi cîteva cuvinte“ și dl. Dumitru Lăpădat, dela masa din colț, „să nu grăiască tot domnii dela mesele din frunte“.

„Pe vremuri — zice domnia-sa — se întalni un țaran din „Glîmboaca cu unul din Fofeldea, „în Sibiiu, pe dinaintea „Albinei“.

— „De unde vii, vere? — în-trebă cel din Fofeldea.

— „Iacă, dela unul, care min-țește pe bani (procatâr), răspunse „glîmboceanul. M'am întors din „România, ca să-mi desfac ceva „încurcături, dar știe nevoia cum „o fi, că în România nu putem „trăi de fărădelegi, iar aici nu pu-tem trăi de legi!... Dar' d-ta de „unde vii?

— „Eu mă nimeresc dela „Albina“, răspunse al din Fofeldea, „dar a potrivit al dracului cine a „bofezat'o așa, că-i tocmai pe toc-mai: cînd te duci întîia-ora la „ea, îți dă miere ca albina, dar' „cînd te duci a doua-ora, te im-punge cu acul“...

Un vihor de risete izbucni din partea tuturor, iar domnul Cosma abia să ținea pe scaun!...

După oare-care liniștire, dl. Lăpădat urmă:

— „Ei bine, domnilor, dela tînguirea glîmboceanului și fofel-deanului — „Albina“ a roit în „toți anii. Un roi a apucat le Să-liște. Aici l'am prins, l'am înfun-dat în coșnița noastră și, har Dom-nului, s'a îngrășat bine, încît i-a „mers veste bună în toate părțile. „Iată cîteva dovezi:

(Atunci dl. Lăpădatu cetii telegramele de felicitare sosite dela fruntași de ai noștri și dela bănci, din privilegiul jubileului „Cassei de păstrare“.)

Aplauze furtunoase l'au răsplătit pentru vorbirea-i hazlie și totuși potrivită, iar eu abia atunci mi-am putut esplica pentru ce scria dl. Nic. Iorga („Neamul românesc în Ardeal și Țara-Ungurească“, I. pag. 170) că dl. Lăpădat e unul din cei mai buni improvisatori umoriști, din ciți i-a auzit, și că-i păcat, că nu pune și în scris lucruri de aceste.

Veselia și banchetul, cu șirul de toaste, s'au depănat mai departe, dar' pe la 4 și jumătate cițiva inși am plecat la stație, iar de aici, cu trenul ce sosește dela Sibiiu, am luat'o pe la Mercurea, Sebeș și Vinț, care încătrău cu știrea lui Dzeu.

Geoagiu, Iunie 1909.

Gavr. Todică.

NOUTĂȚI

Dl. Iuliu V. Ioanovici a fost liberat din arestul dela Cluj Sîmbăta trecută în 26 Iunie, și Duminecă a venit și la Orăștie, unde a stat 2—3 zile, apoi a plecat să-și cerceteze rudeniile și pe iubitoarea mamă, și apoi va pleca prin 15 Iulie la America, unde e chemat de „Uniunea societăților române“ ca redactor la foaia acelei uniuni, „America“, ce apare de 2 ori pe săptămîna în Cleveland. Îi dorim noroc și bun spor în noul post la care a fost chemat.

Român de inimă e dl. Dumitru Radu întreprinzător de băi de cărbuni în Lupeni, (I. Petroșeni). Intîlnind dsa Duminecă pe dl. Iuliu V.

Ioanovici, care tocmai sosise dela Cluj la Orăștie, și cetind cum Românii die America i-au trimis redactorului nostru ajutoarele pomenite în numărul nostru trecut, i-a zis: Dacă acei frați îndepărtați te-au ajutat în suferința ce te-a ajuns pentru foaie, nici noi cei de acasă nu suntem cu inimi închise. Mă alătur la ajutorul trimis dtale de Americani și te rog primește și dela mine 100 cor. — și i-a dat îndată suma aceasta. Dzeu să i-o întoarcă însutit dîndu-i noroc în întreprinderea d-sale!

*

Cununie; Dșoara Elena Nicoară și dl. Alexandru Brumariu teol-abs. anunță celebrarea cununiei lor, ce se va serba în 12 Iulie n. în biserica gr. cat. din Gheja-de-Murăș.

*

Cel-ce vrea să aibă în casa sa o foaie aievea îngrijită pentru popor, povățuindu-l spre tot ce e nobil ca simțămînt, luminat ca gîndire, arătătoare a căii celei mai drepte naționale, — aboneze foaia poporală politică:

„Libertatea“

cu „Foaia Interesantă“ și „Tovărășia“

pentru cari deschidem abonament și pe jumătatea a doua a anului 1909, cu prețurile din fruntea foii.

Aceste foi sunt care scriu în graiul cel mai ușor de înțeles pentru cetitorii din popor!

Prețul acestor foi e: 8 cor. pe an! Plugarilor să dau cu preț scăzut la 5 cor. pe an. Pe jumătate de an: 4 cor., țaranilor 2 cor. 50 fil.

Unde să cer mai multe foi pe o singură adresă, avînd a-și duce ortacii foile dela cel-ce le primește pe toate, — dăm toate trei foile de acum până la capătul anului, pentru numai 2 cor. 20 fil. de un abonat. Cel-ce le primește are însă să adune el banii înainte dela toți și să-i trimită. Pe credit nu să trimit foile nimănui!

Cei-ce pentru tineret voesc să aibă mai multe „Foi Interesante“ singure, să trimită prețul lor deosebit, cîte 1 cor. de una, pe an, s'au 50 fileri pe ½ an, — și-i vor veni cu „Libertatea“ la un loc încă atîtea „Foi Interesante“ cîte va plăti deosebit.

Pentru America 2 și jumătate dolari pe an!

Abonații vechi puneți pe colțul couponului cu care trimiteți banii, numărul ce-l vedeți tipărit pe fașia sub care vă vine foaia.

Abonații noi dați adresa deplină: scrieți curat numele, ocupațiunea (meseria, plugăria), comuna, posta din urmă și comitatul!

— Domnii abonați, cari au plătit numai pe jumătatea întîiie a anului (cărora li-s'au trimis în numărul trecut mandate postale), să binevoiască

Invățacel de prăvălie

afă aplicare în prăvălia de manufactură și pinzărie a subscrisului.

Să cunoască și limbile din patrie, cât să poate.

Condiții favorabile.

Pentru informațiuni mai de aproape a să adresa la:

Ioan Lăzăroiu,
com. în Orăștie (Szászváros).
(323) 1-3

Anunț.

Un motor de electrică montat pe roate, lângă el un cablu de 100 metri de lungcare să poate introduce la fiecare casă, voesc a-l da cu bir, pe termenul îmblătitului.

Cu toată stima

Emanuel Abraham,
(325) 1-1 Orăștie.

'Kristály'

Apa minerală de izvor, umplută sub presiune de acid carbonic! (318) 1-8

Imbunătățește apetitul!

Impedecă stricarea stomacului!

Să capătă în fiecare prăvălie mixtă mai de seamă.

Depozit principal la:

Ioan I. Vulcu,
comerciant
în Orăștie (Szászváros).

O calfă și un învățacel

să primesc îndată în prăvălia subscrisului.

Invățacelul să aibă cel puțin 2 clase gimnaziale ori reale sau civile.

— Tot aci să gădesc, în alegere mare,

Cărături pentru copii

dela 16 până la 100 cor. unul!

Scaune pentru copii

dela 16 cor. până la 30 cor.

A să adresa la (309) 3-3

Ioan Rob, comerciant
Orăștie (Szászváros).

Josef Bumbala
în Frankstadt a/R (Mähren) ofere cu prețurile de fabrică, direct privaților cu rambursă: Plinză patentă, Covoare de pat, Șifonuri, Damast de mătasă, Tesctură de Rumburg și alți articli de țesetorie!

Mustre și catalog, franco. — Multe scrisori de mulțumită. Lucră cu 300 războaie!

(317) 1-13

Curățetorie chimică

și pigluire fină!

Subscrise fac cunoscut onoratu-lui public din loc, că mi-am deschis în Orăștie, strada Morii nr. 7 (lângă postă, casa Felner), — atelierul meu de

curățit de haine pe cale chimică și pigluire fină,

în care primesc să execut cele mai temeinice curățiri de haine de domni și de dame și din stofele cele mai fine, — precum și întărire de gulere și manșete, în chipul cel mai fin. — Prețuri moderate!

320 1-3 **Roza Franzl.**

Vinars.

Am onoare a vă aduce la cunoștință că iarăși să află la mine

vinars de prune

bun și curat, 24-25% de probă, cu prețurile următoare:

Până la 50 litre cu 40 cr., dela 50 de litre în sus cu 35 cr. litrul.

La caz că trebuie mai mult, vă rog să trimiteți vas, deoarece ce eu numai butoieșe mai mici am la dispoziție. — Butoaiete până la 15 litre le primesc înapoi cu suma socotită.

Vă rog la adrese să scrieți corect posta și gara din urmă!

Cu stimă **Emanuel Abraham,**
(308) 3-4 Orăștie (Szászváros).

„Lumina“

Inst. de cred. și ec. soc. pe acții, Sibiu.

Avem onoare a aduce la cunoștința on. public, că banca culturală „LUMINA“ cu sediul în Sibiu (Nagyszeben), Str. Cisnădiei Nr. 7, și-a început activitatea cu ziua de 1 Maiu 1909 n.

Banca „Lumina“ să ocupă cu toate operațiunile de bancă și în deosebi acordă împrumuturi:

- a) personale, pe lângă obligațiuni cu caveneți,
- b) cambiale cu 2 giranți sau cavneți,
- c) cambiale cu acoperire hipotecare,
- d) hipotecare simple sau de alt soi,
- e) pe efecte sau prețioase
- f) cumpără și vinde efecte publice,
- g) cumpără și vinde monede
- h) acoardă împrumuturi pe produse,
- i) indeplinște afaceri de incaso sau alte afaceri de bancă,
- j) acordă credite de cont-curent pe lângă convenita garanție.

Banca «Lumina» primește depuneri spre fructificare cu 4% fără abzicere, cu 4 1/2% cu termen de abzicere 15 zile, și cu 5% pentru depuneri mai mari, cu termen de abzicere de cel puțin 6 luni. Depunerile corporațiunilor să primesc cu 5%. Darea după depuneri o plătește institutul.

Cu tot respectul cerem sprijinul onoratului public

(377) 6-10. **Directiunea.**

CINE VOESTE A ZIDI

case nouă, și dorește a avea lucrul bun de măsur. (timpliar) ca: Uși, ferești, padimente, aranjamente în școli și biserici, și altele, — să nu întârzie a cerceta atelierul subscrisului — unde s'au gătit cele mai multe lucrări atât la case particulare, cit și pentru școli și biserici!

Rog onor. public român, și onoratele comitete parochiale, a să adresa cu toată increderea la mine, asigurându-i că pe lângă prețuri moderate, le dau lucrul bun și solid, — punind mare grije și pentru transportul lucrului pe unde ar fi de transportat.

10-24 **Dumitru Martin,** măestru timpliar (măsar) în Orăștie, (268) (Szászváros).

BUTNAR!

Subscrisul aduc la cunoștință publicului din Orăștie și jur, că mi-am deschis în Orăștie (Strada Morii, casele Hermann Carol),

atelier de butnar

în care pregătesc buți, butoaie, mari și mici, după trebuință, cu prețurile cele mai favorabile!

Material solid!

Să gădesc și gata în toată vremea va se mari și mici!

Rog pentru cercetare cu incredere!

Cu stimă

Franz Bartolomeus
(306) 3-3 măestru butnar
Orăștie, Str. Morii.

In calitate de incassator de bani și agent

afă îndată aplicare 2-3 persoane potrivite, căpătînd plată fixă și provizie înaltă!, — la depozitul și cancelaria firmei Singer Co. din Deva societate pe acții pentru fabricarea și vinderea mașinilor de cusut.

Să cere ceva cautiune, — și cunoașterea perfectă a limbii românești. (314) 2-3

Un locomobil

(mașină de vapor)

puțin folosit dar în bună stare, 6 cai putere, lăsat pe 6 atmosfere, să află de vânzare cu preț foarte redus, în:

Atelierul de mașini a lui

Eugen Nicola,

(363) 9-10 Blaj, (Balázsfalva).

„JIANA“

institut de credit și de economii, societate pe acții în Petroșeni.

CONVOCARE.

P. T. Domnii acționari ai institutului de credit și de economii »JIANA«, societate pe acții în Petroșeni, pe baza decisului tribunatului reg. din Deva Nr. 7764/909, să invite la

adunarea generală extraordinară,

ce să va ținea în 15 Iulie st. n. 1909, la 10 ore a. m., în localul băncii, cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării.
2. Constatarea prezențelor și a voturilor, ce le reprezintă.
3. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere.
4. Alegerea alor 4 membri în direcțiune, în locul mandatelor expirate și devenite vacante prin abzicere.
5. Alegerea unui membru în comitetul de supraveghiere.
6. Eventuale propuneri făcute conform statutelor.

Domnii acționari, cari voesc a participa la adunarea generală extraordinară în persoană sau prin plenipotențiat, sunt rugați a-și depune acțiunile și eventual documentul de plenipotență cel puțin până înainte de deschiderea adunării generale extraordinare prin președinte la cassa institutului, sau la »Hațegana« în Hațeg; »Cassa de păstrare« în Săliște; »Mielul« în Poiana.

(319) 1-1

Petroșeni, la 27 Iunie 1909.

Directiunea.

